

॥ अभिश्रवण-मन्त्राः ॥

॥ पुरुषसूक्तम् ॥

(तैत्तिरीयारण्यकम्/प्रपाठकः - ३/अनुवाकः - १२-१३)

स॒हस्र॑शी॒र्षा पुरु॑षः। स॒हस्रा॑क्षः स॒हस्र॑पात्। स भूमिं वि॒श्वतो॑ वृ॒त्वा।
 अत्य॑तिष्ठद॒शाङ्गु॑लम्॥ पुरु॑ष ए॒वेद॑ सर्व॒म्। यद्भू॑तं यच्च भव्य॒म्।
 उ॒तामृ॑त॒त्वस्ये॑शानः। यदन्ने॑नाति॒रोह॑ति॥ ए॒तावा॑नस्य महि॒मा। अतो॑
 ज्याया॑ऽश्च पू॒रुषः॑। पादो॑ऽस्य वि॒श्वा भू॑तानि। त्रि॒पाद॑स्यामृ॒तं
 दि॒वि॥ त्रि॒पाद॑र्ध्व उ॒दैत्पुरु॑षः। पादो॑ऽस्येहाऽऽभ॒वात्पुनः॑।
 ततो॑ वि॒श्वङ्म॑क्रामत्। सा॒शना॑न॒शने॑ अ॒भि॥ तस्मा॑द्वि॒राड॑जायत।
 वि॒राजो॑ अधि पू॒रुषः॑। स जा॒तो अत्य॑रिच्यत। प॒श्चाद्भूमि॑मथो पुरः॥
 यत्पुरु॑षेण ह॒विषा॑। दे॒वा य॒ज्ञम॑तन्वत। व॒सन्तो॑ अ॒स्याऽऽसी॑दाज्य॒म्।
 ग्री॒ष्म इ॒ध्मः श॒रद्ध॑विः॥ स॒प्तास्या॑ऽऽसन् परि॒धयः॑। त्रिः स॒प्त
 स॒मिधः॑ कृ॒ताः। दे॒वा यद्य॑ज्ञं त॒न्वानाः॑। अब॑ध्नन् पुरु॑षं प॒शुम्॥
 तं य॒ज्ञं ब॒र्हिषि॑ प्रौक्षन्। पुरु॑षं जा॒तम॑ग्रतः। तेन॑ दे॒वा
 अय॑जन्त। सा॒ध्या ऋ॑षयश्च ये॥ तस्मा॑द्य॒ज्ञात्सर्व॑हुतः। सम्भृ॑तं
 पृष॑दाज्यम्। प॒शूऽस्ता॑श्च॒क्रे वा॒यव्यान्॑। आ॒र॒ण्यान्ग्रा॒म्याश्च॑
 ये॥ तस्मा॑द्य॒ज्ञात्सर्व॑हुतः। ऋचः॑ सा॒मानि॑ जज्ञिरे। छन्दा॑ऽसि
 जज्ञिरे॒ तस्मा॑त्। यजु॑स्तस्मा॑दजायत॥ तस्मा॑द॒श्वा अ॑जायन्त।
 ये के॑ चो॒भया॑दतः। गावो॑ ह जज्ञिरे॒ तस्मा॑त्। तस्मा॑ज्जा॒ता

अजावयः॥ यत्पुरुषं व्यदधुः। कतिधा व्यकल्पयन्। मुखं किमस्य
 कौ बाहू। कावूरू पादावुच्येते॥ ब्राह्मणोऽस्य मुखमासीत्।
 बाहू राजन्यः कृतः। ऊरू तदस्य यद्वैश्यः। पद्भ्यां शूद्रो
 अजायत॥ चन्द्रमा मनसो जातः। चक्षोः सूर्यो अजायत।
 मुखादिन्द्रश्चाग्निश्च। प्राणाद्वायुरजायत॥ नाभ्या आसीदन्तरिक्षम्।
 शीर्ष्णो द्यौः समवर्तत। पद्भ्यां भूमिर्दिशः श्रोत्रात्। तथा लोकाः
 अकल्पयन्॥ वेदाहमेतं पुरुषं महान्तम्। आदित्यवर्णं तमसस्तु
 पारे॥ सर्वाणि रूपाणि विचित्य धीरः। नामानि कृत्वाऽभिवदन्
 यदास्तैः॥ धाता पुरस्ताद्यमुदाजहार। शक्रः प्रविद्वान् प्रदिशश्चतस्रः।
 तमेवं विद्वानमृत इह भवति। नान्यः पन्था अयनाय विद्यते॥
 यज्ञेन यज्ञमयजन्त देवाः। तानि धर्माणि प्रथमान्यासन्। ते
 ह नाकं महिमानः सचन्ते। यत्र पूर्वे साध्याः सन्ति देवाः॥
 अद्भ्यः सम्भूतः पृथिव्यै रसाच्च। विश्वकर्मणः समवर्तताधि।
 तस्य त्वष्टा विदधद्रूपमेति। तत्पुरुषस्य विश्वमाजानमग्रे॥
 वेदाहमेतं पुरुषं महान्तम्। आदित्यवर्णं तमसः परस्तात्।
 तमेवं विद्वानमृत इह भवति। नान्यः पन्था विद्यतेऽयनाय॥
 प्रजापतिश्चरति गर्भे अन्तः। अजायमानो बहुधा विजायते। तस्य
 धीराः परिजानन्ति योनिम्। मरीचीनां पदमिच्छन्ति वेधसः॥
 यो देवेभ्य आतपति। यो देवानां पुरोहितः। पूर्वो यो देवेभ्यो
 जातः। नमो रुचाय ब्राह्मये॥ रुचं ब्राह्मं जनयन्तः। देवा अग्रे

तदब्रुवन्। यस्त्वैवं ब्राह्मणो विद्यात्। तस्य देवा असन् वशे॥
 हीश्वं ते लक्ष्मीश्च पत्न्यौ। अहोरात्रे पार्श्वे। नक्षत्राणि रूपम्।
 अश्विनौ व्यात्तम्। इष्टं मनिषाण। अमुं मनिषाण। सर्वं मनिषाण॥
 ॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

॥ नारायणसूक्तम् ॥

(तैत्तिरीयारण्यकम्/प्रपाठकः - १०/अनुवाकः - १३)

सहस्रशीर्षं देवं विश्वाक्षं विश्वशम्भुवम्। विश्वं नारायणं देवमक्षरं
 परमं पदम्। विश्वतः परमान्नित्यं विश्वं नारायणं हरिम्।
 विश्वमेवेदं पुरुषस्तद्विश्वमुपजीवति। पतिं विश्वस्याऽऽत्मे श्वरं
 शाश्वतं शिवमच्युतम्। नारायणं महाज्ञेयं विश्वात्मानं परायणम्।
 नारायणपरो ज्योतिरात्मा नारायणः परः। नारायण परं ब्रह्म तत्त्वं
 नारायणः परः। नारायणपरो ध्याता ध्यानं नारायणः परः। यच्च
 किञ्चिज्जगत्सर्वं दृश्यते श्रूयतेऽपि वा॥

अन्तर्बहिश्च तत्सर्वं व्याप्य नारायणः स्थितः। अनन्तमव्ययं
 कविं समुद्रेऽन्तं विश्वशम्भुवम्। पद्मकोश प्रतीकाशं हृदयं
 चाप्यधोमुखम्। अधो निष्ठ्या वितस्त्यान्ते नाभ्यामुपरि तिष्ठति।
 ज्वालमालाकुलं भाती विश्वस्याऽऽयतनं महत्। सन्ततं
 शिलाभिस्तुलम्बत्याकोशसन्निभम्। तस्यान्ते सुषिरं सूक्ष्मं
 तस्मिन्सर्वं प्रतिष्ठितम्। तस्य मध्ये महानग्निर्विश्वार्चिर्विश्वतोमुखः।

सोऽग्रं भुग्विभजन्तिष्ठन्नाहारमजरः कविः। तिर्यगूर्ध्वमधः शायी
 रश्मयस्तस्य सन्तता। सन्तापयति स्वं देहमापादतलमस्तकः।
 तस्य मध्ये वह्निशिखा अणीयौर्ध्वा व्यवस्थितः। नीलतौयद-
 मध्यस्थाद्विद्युल्लेखेव भास्वरा। नीवारशूकवत्तन्वी पीता
 भास्वत्यणूपमा। तस्याः शिखाया मध्ये परमात्मा व्यवस्थितः।
 स ब्रह्म स शिवः स हरिः सेन्द्रः सोऽक्षरः परमः स्वराट्॥
 ऋतं सत्यं परं ब्रह्म पुरुषं कृष्णपिङ्गलम्। ऊर्ध्वरेतं विरूपाक्षं
 विश्वरूपाय वै नमो नमः।

नारायणाय विद्महे वासुदेवाय धीमहि। तन्नो विष्णुः प्रचोदयात्।
 विष्णोर्नु कं वीर्याणि प्रवोचं यः पार्थिवानि विममे रजांसि यो
 अस्कंभायदुत्तरं सुधस्थं विचक्रमाणस्त्रेधोरुगायो विष्णोरराटमसि
 विष्णोः पृष्ठमसि विष्णोः श्रित्रेस्थो विष्णोः स्यूरसि विष्णोर्ध्रुवमसि
 वैष्णवमसि विष्णवे त्वा॥

॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

कृणुष्व पाजुः प्रसितिं न पृथ्वीं याहि राजेवामवा इमेन। तृष्वीमनु
 प्रसितिं द्रूणानोऽस्तासि विध्यं रक्षसस्तपिष्ठैः। तवं भ्रमासं आशुया
 पतन्त्यनु स्पृश धृषता शोशुचानः। तपूष्यग्रे जुहा पतङ्गानसन्दिता
 वि सृज विष्वंगुल्काः। प्रति स्पशो वि सृज तूर्णितमो भवा
 पायुर्विशो अस्या अदब्धः। यो नो दूरे अघशंसो यो अन्त्यग्रे
 मार्किष्टे व्यथिरा दधर्षीत्॥१॥

उदग्ने तिष्ठ प्रत्याऽऽतनुष्व न्यमित्रा९ ओषतात्तिग्महेते। यो नो
 अराति९ समिधान चक्रे नीचा तं धक्ष्यतुसं न शुष्कम्। ऊर्ध्वो
 भव प्रति विध्याध्यस्मदाविष्कृणुष्व दैव्यान्यग्ने। अव स्थिरा तनुहि
 यातुजूनां जामिमजामिं प्र मृणीहि शत्रून्। स ते जानाति सुमतिं
 यविष्ठ य ईवते ब्रह्मणे गातुमैरत्॥२॥

विश्वान्यस्मै सुदिनानि रायो द्युमन्युर्यो वि दुरो अभि द्यौत्। सेदग्ने
 अस्तु सुभगः सुदानुर्यस्त्वा नित्येन हविषा य उक्थैः। पिप्रीषति
 स्व आयुषि दुरोणे विश्वेदस्मै सुदिना साऽसदिष्टिः। अर्चामि ते
 सुमतिं घोष्यर्वाख्यं ते वावाता जरतामियङ्गीः॥३॥

स्वश्वास्त्वा सुरथा मर्जयेमास्मे क्षत्राणि धारयेरनु द्यून्। इह
 त्वा भूर्या चरेदुप त्मन्दोषावस्तर्दीदिवा९समनु द्यून्। कीडन्तस्त्वा
 सुमनसः सपेमाभि द्युम्ना तस्थिवा९सो जनानाम्। यस्त्वा स्वश्वः
 सुहिरण्यो अग्न उपयाति वसुमता रथेन। तस्य त्राता भवसि
 तस्य सखा यस्त आतिथ्यमानुषगजुजोषत्। महो रुजामि बन्धुता
 वचोभिस्तन्मा पितुर्गोतमादन्वियाय॥४॥

त्वं नो अस्य वचसश्चिकिद्धि होतर्यविष्ठ सुक्रतो दमूनाः।
 अस्वप्रजस्तरणयः सुशेवा अतन्द्रासोऽवृका अश्रमिष्ठाः। ते पायवः
 सध्रियश्चो निषद्याऽग्ने तव नः पान्त्वमूर। ये पायवो मामतेयं ते
 अग्ने पश्यन्तो अन्धं दुरितादरक्षन्। ररक्ष तान्सुकृतो विश्ववेदा

दिप्सन्तु इद्रिपवो ना ह देभुः॥५॥

त्वया वयं सधन्यस्त्वोतास्तव प्रणीत्यश्याम वाजान्। उभा शंसां
सूदय सत्यतातेऽनुष्ठुया कृणुह्यहयाण। अया ते अग्ने समिधा विधेम
प्रति स्तोमं शस्यमानं गृभाय। दहाऽशसो रक्षसः पाह्यस्मान्द्रुहो
निदो मित्रमहो अवद्यात्। रक्षोहणं वाजिनमाऽऽजिघर्षि मित्रं
प्रथिष्ठमुपं यामि शर्म। शिशानो अग्निः क्रतुभिः समिद्धः स नो
दिवा स रिषः पातु नक्तम्॥६॥

वि ज्योतिषा बृहता भात्यग्निराविर्विश्वानि कृणुते महित्वा।
प्रादेवीर्मायाः संहते दुरेवाः शिशीते शृङ्गे रक्षसे विनिक्षे। उत
स्वानासो दिविषन्त्वग्नेस्तिग्मायुधा रक्षसे हन्तवा उ। मदे चिदस्य
प्ररुजन्ति भामा न वरन्ते परिबाधो अदेवीः॥७॥[१.२.१४]

(तैत्तिरीय-ब्राह्मणम्/अष्टकम्-१/प्रश्नः-२/अनुवाकः-३)

सन्ततिर्वा एते ग्रहाः। यत्परः सामानः। विषूवान्दिवाकीर्त्यम्। यथा
शालायै पक्षसी। एव संवत्सरस्य पक्षसी। यदेतेन गृह्येरन्।
विषूची संवत्सरस्य पक्षसी व्यवसंसेयाताम्। आर्तिमार्च्छयुः।
यदेते गृह्यन्ते। यथा शालायै पक्षसी मध्यमं वंशमभि
समायच्छति॥३३॥

एव संवत्सरस्य पक्षसी दिवाकीर्त्यमभि सं तन्वन्ति।
नार्तिमार्च्छन्ति। एकविंशमहर्भवति। शुक्राग्रा ग्रहा गृह्यन्ते।

प्रत्युत्तब्धै सयत्वाय। सौर्य एतदहः पशुरालभ्यते। सौर्योऽतिग्राह्यो
गृह्यते। अहरेव रूपेण समर्धयन्ति। अथो अहं एवैष बलिर्हियते।
सप्तैतदहरतिग्राह्या गृह्यन्ते॥ ३४॥

सप्त वै शीर्षण्याः प्राणाः। असावादित्यः शिरः प्रजानाम्।
शीर्षन्नेव प्रजानां प्राणान्दधाति। तस्मात्सप्त शीर्षन्प्राणाः।
इन्द्रो वृत्रं हत्वा। असुरान्पराभाव्य। स इमाल्लोकानभ्यजयत्।
तस्यासौ लोकोऽनभिजित आसीत्। तं विश्वकर्मा भूत्वाऽभ्यजयत्।
यद्वैश्वकर्मणो गृह्यते॥ ३५॥

सुवर्गस्य लोकस्याभिजित्यै। प्र वा एतेऽस्माल्लोकाच्चवन्ते।
ये वैश्वकर्मणं गृह्णते। आदित्यः श्वो गृह्यते। इयं वा
अदितिः। अस्यामेव प्रति तिष्ठन्ति। अन्योन्यो गृह्येते।
विश्वान्येवान्येन कर्माणि कुर्वाणा यन्ति। अस्यामन्येन प्रति
तिष्ठन्ति। तावाऽपरार्धात्संवत्सरस्यान्योन्यो गृह्येते। तावुभौ सह
महाव्रते गृह्येते। यज्ञस्यैवान्तं गत्वा। उभयोर्लोकयोः प्रति तिष्ठन्ति।
अर्कमुक्थं भवति। अन्नाद्यस्यावरुद्धौ॥ ३६॥

(तैत्तिरीयकाठकम्/प्रश्नः-३/अनुवाकः-९)

ऋचां प्राचीं महती दिगुच्यते। दक्षिणामाहुर्यजुषामपाराम्।
अथर्वणामङ्गिरसां प्रतीचीं। साम्नामुदीचीं महती दिगुच्यते।
ऋग्भिः पूर्वाह्णे दिवि देव ईयते। यजुर्वेदे तिष्ठति मध्ये अहः।

सामवेदेनाऽस्तमये महीयते। वेदैरशून्यस्त्रिभिरेति सूर्यः। ऋग्भ्यो
जाताः सर्वशो मूर्तिमाहुः। सर्वा गतिर्याजुषी हैव शश्वत्॥४९॥

सर्वं तेजः सामरूप्यं हं शश्वत्। सर्वं हेदं ब्रह्मणा हैव सृष्टम्।
ऋग्भ्यो जातं वैश्यं वर्णमाहुः। यजुर्वेदं क्षत्रियस्याऽऽहुर्योनिम्।
सामवेदो ब्राह्मणानां प्रसूतिः। पूर्वे पूर्वभ्यो वचं एतदूचुः।
आदर्शमग्निं चिन्वानाः। पूर्वं विश्वसृजोऽमृताः। शतं
वरं षसहस्राणि। दीक्षिताः सत्रमांसत॥५०॥

तपं आसीद्बृहपतिः। ब्रह्म ब्रह्माऽभवत्स्वयम्। सत्यं हं
होतैषामासीत्। यद्विश्वसृज आसत। अमृतमेभ्य उदगायत्। सहस्रं
परिवत्सरान्। भूतं हं प्रस्तोतैषामासीत्। भविष्यत्प्रतिं चाहरत्।
प्राणो अध्वर्युरभवत्। इदं सर्वं सिषांसताम्॥५१॥

अपानो विद्वानावृतः। प्रतिप्रातिष्ठध्वरे। आर्तवा उपगातारः।
सदस्या ऋतवोऽभवन्। अर्धमासाश्च मासाश्च। चमसाध्वर्यवोऽभवन्।
अशं सद्ब्रह्मणस्तेजः। अच्छावाकोऽभवद्यशः। ऋतमेषां
प्रशास्ताऽऽसीत्। यद्विश्वसृज आसत॥५२॥

ऊर्ग्राजानमुदवहत्। ध्रुवगोपः सहोऽभवत्। ओजोऽभ्यष्टौद्वाव्णाः।
यद्विश्वसृज आसत। अपंचितिः पोत्रीयामयजत्। नेष्ट्रीयाम-
यजत्त्विषिः। आग्नीद्वाद्विदुषी सत्यम्। श्रद्धा हैवायंजत्स्वयम्। इरा-
पत्नी विश्वसृजाम्। आकूतिरपिनङ्गुविः॥५३॥

इध्म९ ह क्षुच्चैभ्य उग्रे। तृष्णा चाऽऽवहतामुभे। वार्गेषा९
 सुब्रह्मण्याऽऽसीत्। छन्दोयोगान् विजानती। कल्पतन्त्राणि
 तन्वानाऽहः। स३स्थाश्च सर्वशः। अहोरात्रे पशुपाल्यौ। मुहूर्ताः
 प्रेष्या अभवन्। मृत्युस्तदभवद्धाता। शमितोग्रो विशां पतिः॥५४॥
 विश्वसृजः प्रथमाः सत्रमांसत। सहस्रंसमं प्रसुतेन यन्तः। ततो ह
 जज्ञे भुवनस्य गोपाः। हिरण्मयः शकुनिर्ब्रह्म नाम। येन सूर्यस्तपति
 तेजसेद्धः। पिता पुत्रेण पितृमान् योनियोनौ। नावेदविन्मनुते
 तं बृहन्तम्। सर्वानुभुमात्मान९ सम्पराये। एष नित्यो महिमा
 ब्राह्मणस्य। न कर्मणा वर्धते नो कनीयान्॥५५॥

तस्यैवाऽऽत्मा पदवित्तं विदित्वा। न कर्मणा लिप्यते पापकेन।
 पञ्चपञ्चाशतस्त्रिवृतः संवत्सराः। पञ्चपञ्चाशतः पञ्चदशाः।
 पञ्चपञ्चाशतः सप्तदशाः। पञ्चपञ्चाशत एकविंशः। विश्वसृजा९
 सहस्रसंवत्सरम्। एतेन वै विश्वसृज इदं विश्वमसृजन्त।
 यद्विश्वमसृजन्त। तस्माद्विश्वसृजः। विश्वमेनाननु प्रजायते। ब्रह्मणः
 सायुज्य९ सलोकतां यन्ति। एतासामेव देवताना९ सायुज्यम्।
 सार्ष्टिता९ समानलोकतां यन्ति। य एतदुपयन्ति। ये चैनत्प्राहुः।
 येभ्यश्चैनत्प्राहुः॥५६॥ ॐ॥

GitHub: <http://stotrasamhita.github.io> | <http://github.com/stotrasamhita>

Credits: <http://stotrasamhita.github.io/about/>